

Mgr Aleksandra Pilat-Kobla

Wiek i stan zdrowia jako potencjalne czynniki wykluczenia kobiet i mężczyzn z rynku pracy

Streszczenie

Współczesny rynek pracy będzie musiał sprostać wielu wyzwaniom. Z jednej strony procesy demograficzne i epidemiologiczne, takie jak starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny czy rosnąca liczba chorób przewlekłych w populacji, generują problemy kurczących się zasobów siły roboczej. Z drugiej strony osoby starsze lub mające choroby przewlekłe i zaburzenia zdrowia psychicznego, ale chcące pracować, muszą się zmierzyć z licznymi barierami ze strony systemu lub pracodawców. Wykluczenie z rynku pracy staje się więc coraz bardziej powszechne i dotyka coraz szerszych grup: kobiet, które świadczą nieodpłatną pracę domową i usługi opiekuńcze, seniorów zbliżających się do wieku emerytalnego, osób, u których rozwinęła się choroba przewlekła lub zaburzenie zdrowia psychicznego.

W tym kontekście powstała dysertacja doktorska, której celem była ocena czynników wykluczenia kobiet i mężczyzn z rynku pracy. Ocena została zawężona do dwóch najistotniejszych zagadnień, czyli wpływu wieku kobiet i mężczyzn oraz ich stan zdrowia, w tym samooceny stanu zdrowia i stwierdzonych chorób przewlekłych (takich jak artretyzm, choroby serca, cukrzyca, nadciśnienie, przewlekła obturacyjna choroba płuc POChP, astma oraz depresja) na aktywność zawodową. Cel badania był realizowany na podstawie danych uzyskanych w dwóch międzynarodowych badaniach: 1) badania przekrojowego z projektu The Collaborative Research on Ageing in Europe (COURAGE in Europe) oraz 2) Europejskiego projektu Participation to Healthy Workplaces and Inclusive Strategies in the Work Sector (PATHWAYS).

Pomimo dobrze udokumentowanych dowodów, odnoszących się do znaczenia zatrudnienia na różne aspekty ludzkiego życia, nie każdy ma takie same szanse, aby zostać zatrudnionym i pozostać aktywnym na rynku pracy. Grupą szczególnie zagrożoną utratą pracy są osoby z

chorobami przewlekłymi, w tym z zaburzeniami zdrowia psychicznego. Drugą grupę stanowią starsi pracownicy, szczególnie ci mogący skorzystać z prawa do wcześniejszej emerytury. Badania umożliwiły określenie cech skorelowanych z wcześniejszym opuszczeniem rynku pracy. Przeprowadzone analizy pozwoliły też na zidentyfikowanie czterech grup czynników, które mają istotne znaczenie w procesie odchodzenia z rynku pracy. Są to: czynniki społeczno-demograficzne, stan zdrowia jednostki, charakterystyka miejsca pracy oraz czynniki instytucjonalne. W pracy wskazane zostały liczne bariery utrudniające wejście na rynek pracy lub utrzymanie się na nim w sytuacji zdiagnozowania choroby przewlekłej oraz czynniki wypychające osoby w wieku okołoemerytalnym z rynku pracy. Wszystkie te zagadnienia zostały omówione w cyklu artykułów składających się na pracę doktorską, dokonano także szerokiego podsumowania wyników w niniejszej pracy.

Przegląd dostępnej literatury, istniejących badań, rozmowy z ekspertami, przeprowadzone badania i analizy umożliwiły sformułowanie wniosków i rekomendacji dla decydentów politycznych, pracodawców, pracowników służby zdrowia w zakresie wydłużania aktywności zawodowej i wpływu powrotu na rynek pracy grup zagrożonych wykluczeniem na przywracanie zdrowia, poprawie jakości życia i minimalizowaniu ekskluzji społecznej.

1. Summary

The contemporary labour market has to face many challenges. On the one hand, demographic and epidemiological processes, such as population ageing, low birth rates or an increasing number of chronic diseases, lead to problems with dwindling labour market population. On the other hand, people in early retirement age as well as those with chronic diseases and mental health disorders who still want to work have to face numerous barriers generated by existing system solutions or employers. Exclusion from the labour market is becoming a common problem, which affects more and more various groups; women who provide unpaid housework and caregiving, employers who are close to retirement age, people who have been diagnosed with chronic diseases or mental health disorder.

This is the context in which this doctoral dissertation was developed. The main aim was to assess the factors of women's and men's exclusion from the labour market. The evaluation focused on two most important aspects – the impact of women's and men's age and their health on professional activity. Their health was measured by self-rated health and diagnosed chronic diseases such as arthritis, heart disease, diabetes, hypertension, chronic obstructive pulmonary disease COPD, asthma and depression. To achieve the aim data from two different international studies were used 1) a cross-sectional study from The Collaborative Research on Aging in Europe (COURAGE in Europe) and 2) the European project Participation to Healthy Workplaces and Inclusive Strategies in the Work Sector (PATHWAYS).

Despite well-documented evidence regarding the importance of employment for various aspects of life, not everyone has the same opportunity to be employed and remain active in the labour market. People with chronic diseases, including mental health disorders, are particularly at risk of losing their jobs. The second group consists of older employees, especially those who are close to the pension age. Conducted research enabled to recognize factors correlated with early exit from the labour market. The analyses also allowed to identify four groups of factors that are important in the process of withdrawal from the labour market, these are: socio-demographic factors, health conditions, occupational characteristics and institutional factors. In the dissertation, numerous barriers have been identified that make it difficult to enter or remain on the labour market when a chronic disease is diagnosed, as well as factors pushing people at a retirement age out of the labour market. All these issues were discussed in the series of articles

constituting the doctoral dissertation and a comprehensive summary of the results was made in this thesis.

A literature and studies review, interviews with experts, conducted research and analyses made it possible to formulate conclusions and recommendations for policy makers, employers, HR staff and healthcare professionals in terms of extending occupational activity and the role of returning to the labour market of groups at risk of exclusion: older workers and people with chronic diseases, including mental health disorders